

ZPRÁVA O ČINNOSTI pracovní skupiny pro spolupráci s národnostními menšinami za rok 2008

Policejní asistent pro práci v sociálně vyloučených romských komunitách byl v rámci **Národní strategie pro práci Policie České republiky ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám** navržen jako opatření, které by Policii České republiky usnadnilo kontakt a komunikaci s minoritami.

Občanské sdružení **Vzájemné soužití** v Ostravě se do programu policejní asistence zapojilo již v roce 2003, kdy impulsem pro zahájení této aktivity byla problematika lichvářství v romské komunitě. Během vlastní realizace se projekt „Policejní asistence“ vyprofiloval jako standardní sociální služba. Činnost policejních asistentů je tedy od října roku 2007 realizována podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Záměrem projektu je poskytovat služby obětem lichvářství a jiných trestných činů páchaných na a v romské komunitě (jedná se o specifickou terénní sociální práci). Při poskytování této služby jde také o vzájemné oboustranné poznávání romské komunity a příslušníků Policie České republiky, o odbourávání vzájemných stereotypů a předsudků a získávání vzájemné důvěry.

V listopadu 2002 byl na Policii České republiky Ostrava sestaven pracovní tým s názvem **Lichva**, ale vysoký stupeň nedůvěry romského obyvatelstva k policii měl za následek, že policisté jen těžko získávali nějaké poznatky. Výhodiskem se jevilo najít prostředníka, který by pracoval s oběťmi lichvy a vysvětloval poškozeným rizika, spojená s půjčováním peněz na nevýhodné úroky. A tak vznikl ve spolupráci s Občanským sdružením **Vzájemné soužití** projekt s názvem **„Pilotní projekt proti lichvě“**, který vhodně doplňoval aktivity policistů. Byly vybrány dvě pracovnice sdružení – romské policejní asistentky, které prošly cyklem školení a snažily se o navázání pozitivního vztahu policie s komunitou.

V rámci Policie ČR MŘ Ostrava byla vyčleněna policejní skupina pro potírání lichvy, tvořil ji tým vybraných 24 policistů (2 na každý městský obvod – vytipovaný jako nejvíce potřebný). Tato skupina úzce spolupracovala s asistentkami policie – konaly se pravidelné společné obchůzky v lokalitách s větším počtem romských rodin (např. Přívoz, Slezská Ostrava, Radvanice, Poruba).

Za rok 2003 bylo pracovníky Policie ČR MŘ Ostrava provedeno 20 poznatků nasvědčujících spáchání trestné činnosti lichvy. Ve srovnání s rokem 2002 postoupila Policie ČR Správa Severomoravského kraje v řešení lichvy o podstatný krok kupředu. Asistentky pomáhaly Policii ČR při vytipování osob ochotných přispět k objasňování lichvy v romské komunitě. Zároveň poskytovaly podporu osobám spolupracujícím s policií a významně napomáhaly zajišťovat bezpečí rodin obětí lichvy. Usilovnou prací policejních asistentek došlo ke snížení této trestné činnosti.

Projekt policejní asistence neziskové organizace **o. s. Vzájemné soužití** byl během svého pětiletého působení financován z různých zdrojů – z počátku Britským velvyslanectvím, organizací OSN věnující se uprchlíkům po celém světě – UNHCR-Praha, Úřadem Vlády ČR; v období od 1. 4. 2006 do 31. 3. 2008 z operačních programů Evropské unie (ESF) jako součást projektu **„Klíč ke změně“**, během kterého došlo k rozšíření poli-

cejní asistence do města Brna – zřizovatelem je DROM romské středisko. Dlouhodobě je projekt finančně podporován také Magistrátem města Ostravy, z rozpočtu Moravskoslezského kraje, od roku 2008 také Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Během svého pětiletého působení projekt přispěl k:

- Omezení násilné lichvy v romské komunitě
 - Objasnění případů drogové problematiky a trestné činnosti páchané na a v romské komunitě
 - Zlepšení schopnosti komunikace a připravenosti policie při práci s romskou komunitou
 - Zvýšení zájmu romské mládeže o studium na Střední policejní škole MV v Holešově
 - Zlepšení úcty k zákonu a pořádku mezi dětmi a mládeží díky preventivně výchovným akcím
 - Rozšíření know-how do jiných měst – Brno, Karviná, Cheb
 - Zájmu města Frýdek-Místek o službu policejní asistence
 - Vytvoření Strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k menšinám pro období 2006–2007 vydané ministerstvem vnitra (strategie byla schválena usnesením vlády č.49 ze dne 11. ledna 2006) a následně strategie pro období 2008–2012 (schválena usnesením vlády č.384 ze dne 9. dubna 2008).
 - Vytvoření Metodiky činnosti asistenta Policie ČR pro práci v sociálně vyloučených lokalitách (vydané ministerstvem vnitra pod č.j.: OBP-81-9/AK-2006 v roce 2006; její aktualizace pod č.j.: OBP-526/AK-2007 v roce 2007)
- Projekt získal několik významných ocenění a vyjádření podpory:

- Čestnou medaili Policie ČR v roce 2005
- Plaketu Policie ČR, městské ředitelství Brno – v roce 2006 a 2007
- Cenu rakouské nadace Unruhe Stiftung za inovativní sociální projekty ze střední Evropy – SozialMarie v roce 2005
- Podporu ministra vnitra MUDr. Mgr. Ivana Langera

Současná podoba policejní asistence v Ostravě:

Policejní asistence získala nový oficiální název – **Terénní programy práce s oběťmi trestné činnosti – Pomocná ruka** (tento název byl výsledkem jednání s MPSV, které si změnu názvu stanovilo jako podmínku pro udělení dotace). Zřizovatelem je občanské sdružení **Vzájemné soužití** s výkonným ředitelem Mgr. Sri Kumarem Vishwanatahem. Vedoucí služby – Mgr. Ivana Kunstová, terénní pracovníci (policejní asistenti): David Holub, Vanda Holubová, Martin Pecha.

Lokality působení terénních pracovníků Pomocná ruka za spolupráce P ČR:

pochůzky s policisty určenými pro problematiku menšin v OO P ČR:

- Poruba 1
- Zábřeh
- Vítkovice
- Hrabůvka
- Radvanice
- Přívoz
- Kunčičky
- Slezská Ostrava
- Mariánské Hory

Příloha č.1: harmonogram pochůzek terénních pracovníků s policisty jednotlivých OO P ČR Ostrava na měsíc září a říjen 2008

Září	2008	David, Vanda		Martin
2. 9. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Poruba 1	10.00–14.00	OOP Ostrava Přívoz
3. 9. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Zábřeh	10.00–14.00	OOP Ostrava Kunčičky
4. 9. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Vítkovice	10.00–14.00	OOP Slezská Ostrava
9. 9. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Radvanice	10.00–14.00	OOP Ostrava Kunčičky
10. 9. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Hrabůvka	10.00–14.00	OOP Ostrava Mar. Hory
11. 9. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Vítkovice	10.00–14.00	OOP Slezská Ostrava
16. 9. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Poruba 1	10.00–14.00	OOP Ostrava Přívoz
17. 9. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Zábřeh	10.00–14.00	OOP Ostrava Mar. Hory
18. 9. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Radvanice	10.00–14.00	OOP Slezská Ostrava
23. 9. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Poruba 1	10.00–14.00	OOP Ostrava Přívoz
24. 9. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Hrabůvka	10.00–14.00	OOP Ostrava Mar. Hory
25. 9. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Vítkovice	10.00–14.00	OOP Ostrava Kunčičky
30. 9. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Radvanice	10.00–14.00	OOP Ostrava Přívoz
Říjen	2008	David, Vanda	Martin	
1. 10. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Zábřeh	10.00–14.00	OOP Ostrava Kunčičky
2. 10. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Vítkovice	10.00–14.00	OOP Slezská Ostrava
7. 10. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Poruba 1	10.00–14.00	OOP Ostrava Přívoz
8. 10. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Hrabůvka	10.00–14.00	OOP Ostrava Mar.Hory
9. 10. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Vítkovice	10.00–14.00	OOP Slezská Ostrava
14.10. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Poruba 1	10.00–14.00	OOP Ostrava Kunčičky
15.10. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Zábřeh	10.00–14.00	OOP Ostrava Mar.Hory
16.10. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Radvanice	10.00–14.00	OOP Slezská Ostrava
21.10. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Poruba 1	10.00–14.00	OOP Ostrava Přívoz
22.10. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Radvanice	10.00–14.00	OOP Ostrava Mar.Hory
23.10. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Vítkovice	10.00–14.00	OOP Ostrava Kunčičky
29.10. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Radvanice	10.00–14.00	OOP Ostrava Přívoz
30.10. 2008	10.00–14.00	OOP Ostrava Hrabůvka	10.00–14.00	OOP Ostrava Mar.Hory

Pochůzky se konají podle předem stanoveného harmonogramu (s výjimkou letních prázdnin, kdy se od pochůzek upouští) v úterý, středu a čtvrtek od 10–14 hodin (viz příloha č. 1); 2–4 krát v měsíci na jednotlivých OOP. Vybraných policistů pro spolupráci s policejními asistenty je celkem 14, jsou zaškoleni pro práci s národnostními a etnickými menšinami.

policejní buňky (společná setkávání zástupců policie, veřejné správy, neziskových organizací a škol působících v dané lokalitě) probíhají na těchto OO P ČR:

- Vítkovice (v prostorách zde působící neziskové organizace o. s. Centrom)
- Mariánské Hory (v prostorách zde působící neziskové organizace o. p. s. Bílý nosorožec)
- Slezská Ostrava (v prostorách zde působících komunitních center neziskové organizace o. s. Vzájemné soužití – střídavě KC Hrušov, Zárubek, Liščina)
- Přívoz (v prostorách zde působící neziskové organizace o. s. Společně-Jekhetane)

Policejní buňky se konají jednou do měsíce v každé z výše uvedených lokalit (s výjimkou letních prázdnin); předmětem jednání je aktuální problematika v dané lokalitě. Buněk se účastní zástupci státní i městské policie; policejní asistence; neziskových organizací – terénní pracovníci, pracovníci s mládeží; ÚMOB. – romští asistenti, OSPOD, starostové či místostarostové; škol – ředitelé, zástupci, výchovní poradci či asistenti pedagoga; terénní pracovníci zaměřeni na drogovou problematiku (Renarkon).

Prostřednictvím těchto pravidelných schůzek a také velmi dobré spolupráce s nízkoprahovými zařízeními a komunitními centry se podařilo prolomit komunikační bariéru mezi policií a romskou menšinou. Tato centra působí hlavně v lokalitách s větší kumulací Romů. Buňky nejsou pravidlem všech OOP –

jsou městské obvody v Ostravě, kde kumulace menšin není taková jako u jiných obvodů.

Díky propojenosti různých složek na policejních buňkách dochází k efektivní výměně informací o problémech v lokalitě a urychlení jejich řešení. Z buněk se pořizuje krátký zápis, který je k dispozici všem zúčastněným subjektům.

Během roku 2008 došlo součinností různých subjektů buněk k vyřešení několika významných problémů, např.:

- Došlo k demolici domu na ul. Sirotčí, Ostrava-Vítkovice, který hrozil zřícením a ohrožoval obyvatele blízkého okolí
- Podařilo se odhalit byt na ul. Železná v Mariánských Horách, kde se scházeli uživatelé drog a zadržet jednu osobu v celostátním pátrání a druhou, která měla nastoupit do výkonu trestu
- Podařilo se umístit 4 velice problémové děti z lokality Mariánské Hory do diagnostického ústavu v Bohumíně – díky tomu došlo k výraznému uklidnění situace v lokalitě a snížení stížností na kriminalitu mládeže
- Díky buňkám vzešlo několik podnětů pro P ČR na akce pro děti ze sociálně vyloučených lokalit, které mají za cíl prevenci kriminality a sociálně patologických jevů

Práce terénních pracovníků (policejních asistentů) spočívá hlavně v intenzivní práci s klienty v terénu – sociálně vyloučeném prostředí. Pracovníci mapují lokality, všímají si problémů, které se tam vyskytují, komunikují s lidmi. Důležité je navázání důvěry mezi terénními pracovníky a lidmi z lokalit. Následně seznamují policisty s terénem i lidmi z lokalit, působí jako prostředníci při kontaktu lidí z těchto lokalit a policistů – vysvětlují jim posláná a možnosti policie při řešení jejich problémů, motivují je ke spolupráci, snaží se vytvořit vztah důvěry. Práce těchto terénních pracovníků není v žádném případě založena na nějakém donášení policii, ale na spolupráci lidí

z lokalit – obětí trestné činnosti a příslušníků policie. Je transparentní – lidé z lokalit o spolupráci terénních pracovníků s policií vědí. Cílem je omezování trestné činnosti páchané na i v romských komunitách v Ostravě.

Terénní pracovníci kontaktují policisty určené pro práci s menšinami v případě potřeby v době mimo plánované společné pochůzky telefonicky či osobně. Práci konzultují s vedoucí týmu a s koordinátorem práce s minoritami za MŘ P ČR Ostrava.

V současné době je nejaktuálnější problematika kriminalita dětí a mládeže a drogy.

Spolupráce policejních asistentů s Policií ČR dále spočívá v účasti a pomoci při preventivních programech pořádaných P ČR pro děti a mládež ze sociálně vyloučených lokalit Ostravy (v roce 2008 např. dva prázdninové dny s policií, fotbalový turnaj, tři turnusy letního tábora).

Prevence se ubírá především směrem seznámení mládeže s prací policie, a to například formou setkávání policistů při přednáškové činnosti. Ta probíhá převážně přes preventivní jednotlivých OOP na základních školách nebo při příležitosti dětských dnů a dnů s policií. Působení na tuto cílovou skupinu vidíme jako velmi důležitou, protože se nám osvědčuje, že lze přes děti působit na dospělou generaci, což není např. u Romů vůbec jednoduché.

Celoroční spolupráce policejních asistentů s Policií ČR je posléze vyhodnocena a zúčtována při setkání u kulatého stolu, který se koná pravidelně jednou ročně. Zde se sejdou zainteresovaní pracovníci při práci s menšinami, kteří prezentují své zkušenosti s touto prací. Účastní jsou i další zástupci státní správy i z jiných měst – setkání slouží kromě hodnocení výsledků práce a výměně zkušeností mezi subjekty poskytujícími policejní asistenci také k navazování nových kontaktů a zvyšování zájmu dalších měst.

Činnost městského ředitelství P ČR Ostrava na úseku spolupráce s národnostními menšinami se v roce 2008 vyvíjela v sou-

ladu se strategií Ministerstva vnitra pro práci v oblasti národnostních menšin. Městské ředitelství se v tomto roce soustředilo převážně na to, aby do spolupráce v oblasti národnostních menšin bylo přizváno co nejvíce partnerů. Prioritou byli partneři se strany organizací nestátních, ale hlavně bylo nutno oslovit a vtáhnout do této spolupráce co nejvíce partnerů z organizací státní správy – viz policejní buňky, na kterých se všechny tyto složky prolínají.

Od začátku roku se podařilo realizovat několik společných akcí s nestátními i státními organizacemi:

Leden Seminář „Minority“ s policejními asistenty, Školící středisko MŘ OVA (školení provedla Mgr. Lenka Budilová – koordinátorka rozvojového programu).

Únor IMZ pracovní skupiny pro problematiku menšin ve středisku Slezanka v obci Těrlicko

Březen Seminář „Minority“ v obci Těrlicko a v Ostravě – prezentace činnosti policejní asistence

Červenec, srpen Letní tábor (3 turnusy) o. s. Vzájemné soužití v obci Rajnochovice, okr. Vsetín; dva prázdninové dny s policií a turnaj v malé kopané „O putovní pohár ředitele MŘ P ČR Ostrava“ (zajistilo MŘ P ČR Ostrava SPK)

Září Seminář „Minority“ s koordinátorkou policejní asistence v Solenici

Říjen Multikulturní festival o. s. Vzájemné soužití v Ostrava-Michálkovicích

Listopad Seminář Herlikovice

Prosinec „Kulatý stůl“ policejní asistence (Pomocná ruka o. s. Vzájemné soužití), výměna zkušeností se spoluprací s policejními asistenty

Celkově hodnotím spolupráci policejních asistentů s Policií ČR jako velice dobrou. Nebýt dobré a vstřícné spolupráce s policejními asistenty o. s. Vzájemné soužití pod vedením Mgr. Ivany Kunstové a záštitou Mgr. Sri Kumara Vishwanathana, neměla by práce takový

efekt a účinek. Zároveň je nutné poděkovat také řediteli MŘ P ČR Ostrava, plk. Mgr. Tomáši Landsfeldovi za jeho otevřenost a podporu při práci s minoritami na Ostravsku a jeho důvěře v práci koordinátora práce s minoritami za MŘ P ČR Ostrava.

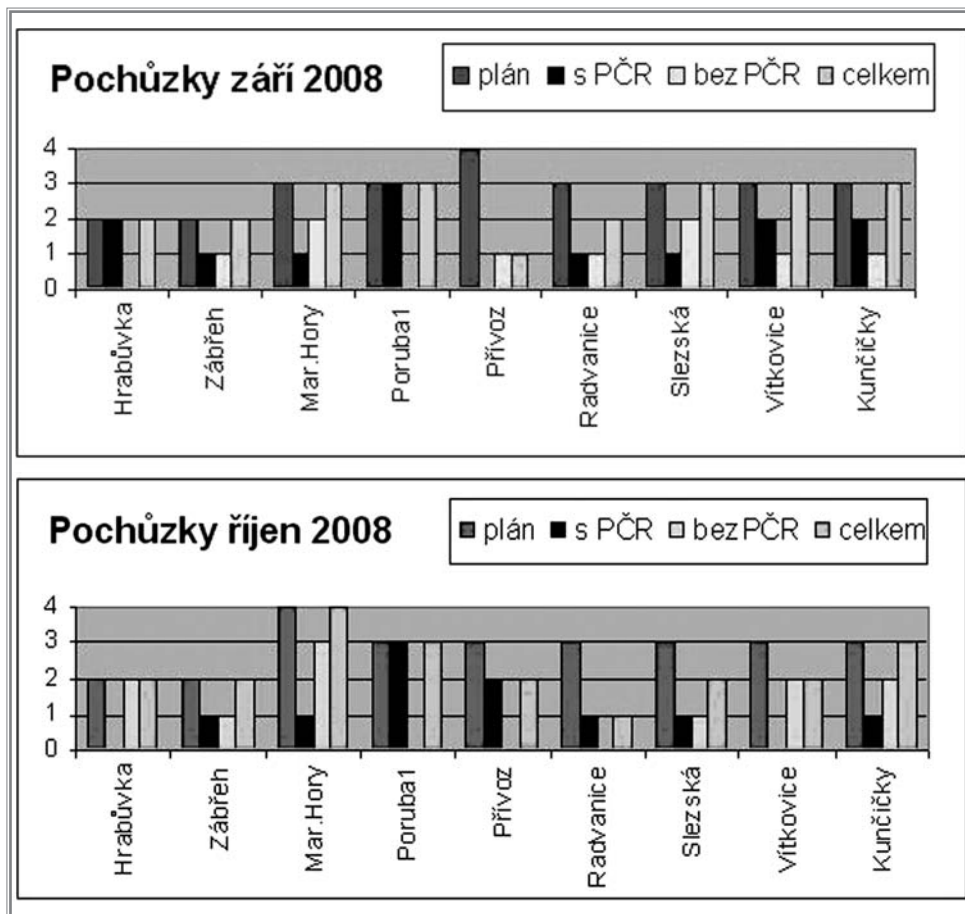
Veliký nedostatek spatřuji ve skutečnosti, že neziskové organizace nemají mnohdy dostatek finančních prostředků k tomu, aby tato, dle mého názoru kvalitní a důležitá práce, byla dostatečně finančně zajištěna. A je velice alarmující, že tyto organizace mnohdy musí až žebrot o dotace u ministerstva práce a sociálních věcí.

Zpracovali:

Mgr. Ivana KUNSTOVÁ,
vedoucí policejních
asistentů týmu
Pomocná ruka, o. s.
Vzájemné soužití,

por. Bc. Jaroslav SUCHÝ,
koordinátor práce
s minoritami
za MŘ P ČR Ostrava

Příloha č. 2: grafy vyhodnocení pochůzek terénních pracovníků s policií jednotlivých OO PČR Ostrava za měsíc září a říjen 2008

Příloha č.3: fotografie z prázdninového dne s policií pro děti ze sociálně vyloučených lokalit města Ostravy dne 10. 7. 2008 – tým policejní asistence (Pomocná ruka) s ředitelem P ČR MŘ Ostrava a koordinátorem práce s minoritami za MŘ P ČR Ostrava

Zleva: **plk. Mgr. Tomáš Landsfeld**, ředitel PČR MŘ Ostrava; **Mgr. Ivana Kunstová**, koordinátorka policejních asistentů (týmu Pomocná ruka, o.s. Vzájemné soužití); **por. Bc. Jaroslav Suchý**, koordinátor práce s minoritami za MŘ P ČR Ostrava; **David Holub**, terénní pracovník (policejní asistent); **Martin Pecha**, terénní pracovník (policejní asistent); **Vanda Holubová**, terénní pracovnice (policejní asistentka)

INSPEKCI MINISTRA VNITRA nahradí INSPEKCE POLICIE

ThDr. JUDr. Leo SALVET, Th.Dr.

Dnem 1. ledna 2009 nabývá účinnosti zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Ten nahradí v některých částech již nedostačkový a obsolentní zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění řady pozdějších novel. Nový zákon o policii na rozdíl od předchozího komplexněji upravuje postavení a úkoly specifického útvaru pro odhalování trestné činnosti policistů.

1. Stav před rekonstrukcí zákona o policii

Zákon č. 283/1991 Sb. Inspekci ministra vnitra jakožto útvaru pro odhalování trestných činů policistů věnoval prakticky jediné ustanovení, a to znění § 2 odstavce č. 4. Ten stanovil, že odhalování a prověřování trestných činů policistů postupem podle trestního řádu koná Inspekce ministra vnitra přímo řízená ministrem vnitra. V tomto stručném ustanovení bylo vyjádřeno několik skutečností:

- osobní rozsah působnosti Inspekce ministra vnitra, do něhož spadali výlučně policisté;
- funkční rozsah působnosti pro fázi trestního řízení před zahájením trestního stíhání, resp. zkráceného přípravného řízení;
- organizační statut Inspekce ministra vnitra jakožto útvaru Ministerstva vnitra;
- řízení Inspekce ministra vnitra přímo ministrem vnitra a z toho vyplývající služebně právní konsekvence.

Do velké novely trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb. s účinností od 1. ledna 2002 trestní řád neobsahoval žádné ustanovení o Inspekci ministra vnitra. Její postavení jakožto policejního orgánu bylo odvozováno nepřímou ze zákona o policii. Vyšetřování trestných činů policistů bylo v běžném režimu a konaly je tehdejší úřady vyšetřování podle své místní a věcné příslušnosti. Teprve v roce 2001 se podařilo prosadit zřízení zvláštního odboru Úřadu vyšetřování České republiky specializovaného pro vyšetřování trestné činnosti policistů. Jeho vyšetřovatelé byli alokováni v dislokacích Inspekce ministra vnitra, čímž byla umožněna efektivní komunikace a spolupráce, což se projevovalo v kvalitě a rychlosti trestního řízení. Zmíněná novela

tretního řádu jednak výslovně stanovila v § 12 odst. 2 postavení Inspekce ministra vnitra jakožto policejního orgánu, jednak svěřila vyšetřování trestné činnosti policistů i nově zřízený institut zkráceného přípravného řízení státním zástupcům. Tím došlo k právní petrifikaci Inspekce ministra vnitra jako specializovaného policejního orgánu a k zajištění větší nezávislosti a kvality ve fázi po zahájení trestního stíhání, resp. zkráceného přípravného řízení.

Úkoly Inspekce ministra vnitra plnili policisté, kteří byli současně se svým služebním zařazením povoláni k plnění úkolů Ministerstva vnitra podle § 51 zákona č. 283/1991 Sb. Ředitel Inspekce ministra vnitra a jeho zástupce byl ustanovován do funkce ministrem vnitra v režimu zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, přede dnem 1. ledna 2007 podle tehdy platného zákona č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Ostatní policisty Inspekce ministra vnitra ustanovoval do funkce ředitel Inspekce ministra vnitra.

2. Stav po rekonstrukci zákona o policii

Nový zákon o policii obsahuje v § 103 až 107 oproti předchozímu relativně komplexní právní úpravu postavení a úkolů útvaru pro odhalování a prověřování trestné činnosti policistů. Tato právní reglementace je postavena na těchto základních principech:

- relativní nezávislost nově konstituované Inspekce policie na ministru vnitra;
- oprávnění Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky ve vztahu k Inspekcí policie;
- explicitní vymezení vztahu Inspekce policie vůči Policii České republiky a pravomocí policistů Inspekce policie;
- rozšíření osobní působnosti Inspekce policie vůči civilním zaměstnancům policie;
- zavedení nového institutu zkoušky spolehlivosti.

Zásadní změnou ve vztahu Inspekce policie k ministru vnitra je zákonem stanovený způsob jmenování, odpovědnost a odvolávání ředitele Inspekce policie. Toho bude jmenovat nikoli ministr vnitra, ale vláda po projednání ve Výboru pro bezpečnost Poslanecké sněmovny. Z toho vyplývá odpovědnost ředitele Inspekce policie nikoli ministru vnitra, ale vládě. Ustanovení § 103 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb. o jmenování ředitele Inspekce policie je třeba považovat jako *lex specialis* ve vztahu k obecné právní úpravě upravující obsazování funkcí v bezpečnostních sborech obsažené v zákoně č. 361/2003 Sb. Zákon neřeší, kdo bude podávat návrh vládě na jmenování ředitele Inspekce policie ani kdo bude vůči řediteli Inspekce policie rozhodovat ve věcech služebního poměru. *Stricto sensu* je pro vládu právně irelevantní výsledek projednání jmenování ředitele Inspekce policie v příslušném výboru Poslanecké sněmovny. Politická odpovědnost však tím není dotčena.

Z důvodů posílení nezávislosti a kontroly Inspekce policie se stanoví oprávnění a povinnost Výboru pro bezpečnost Poslanecké sněmovny projednat návrh vlády na jmenování ředitele Inspekce policie. Tomu odpovídá povinnost vlády včas tento návrh výboru předložit. Byť striktně právně není vláda výsledkem projednání ve výboru vázána, lze předpokládat, že z hlediska politického jej bude respektovat. K odvolání ředitele Inspekce policie vládou zákon projednání ve výboru nepožaduje. Zákon dále stanoví blíže nespecifikované oprávnění speciálního orgánu Poslanecké sněmovny kontrolovat Inspekcí policie, aniž stanoví alespoň základní procesní pravidlo pro výkon této kontroly. Jelikož hlavní činností Inspekce policie je výkon trestního řízení, nad nímž *ex lege* vykonává dozor výlučně státní zástupce, lze stěží predikovat rozsah a obsah kontroly prováděné zákonodárným orgánem.

Jako plausibilní je třeba vnímat zařazení ustanovení do zákona č. 283/2008 Sb., které vymezuje vztah Inspekce policie

k útvarům Policie České republiky, policistům a zaměstnancům policie. V § 104 zákona č. 283/2008 Sb. je stanoveno oprávnění Inspekce policie žádat při plnění svých úkolů od útvarů Policie České republiky, policistů i zaměstnanců policie informace, podklady a potřebnou součinnost. Tím je implicitně vyjádřena povinnost těchto subjektů Inspekcí policie vyhovět. Tyto subjekty přitom nejsou oprávněny posuzovat oprávněnost požadavku Inspekce policie. Rovněž přínosná jsou i ustanovení zákona o vnějším označení policistů Inspekce policie, služebních vozidel a prokazování příslušnosti k Inspekcí policie. Podrobnosti vnějšího označení policistů zařazených v inspekcí policie, služebních vozidel užívaných Inspekcí policie a způsob prokazování příslušnosti k Inspekcí policie je upraven speciální vyhláškou. Výše uvedené instituty byly do účinnosti nového zákona o policii upraveny pouze interními normami, které se dnem účinnosti tohoto zákona staly obsoletními a jako takové byly zrušeny.

Novým úkolem Inspekce policie je vyhledávání, odhalování a prověřování trestných činů zaměstnanců v pracovním poměru k Policii České republiky. V nedávné minulosti došlo k tzv. zcivilnění řady funkcí, které dříve zastávali policisté a které vzhledem k jejich charakteru nejsou činnostmi, které by měly být vykonávány policisty. Jedná se zejména o servisní činnosti nezbytné pro zajištění chodu policie. Civilní zaměstnanci v policii vykonávají i velmi odpovědné řídicí funkce, zejména v oblasti ekonomiky, kde může docházet ke korupčnímu jednání. Proto se jeví jako velmi žádoucí, aby příslušným pro odhalování a prověřování jejich trestné činnosti byl relativně nezávislý orgán na policii jakožto jejich zaměstnavatel.

Jako průlomové v boji s policejní delikvencí zejména korupčního charakteru se jeví konstituování nového institutu zkoušky odolnosti vůči protiprávnímu jednání, tzv. zkoušky spolehlivosti, uvedené v § 103 odst. 1 jako nový hlavní úkol Inspekce policie vedle odhalování a prověřování trestné činnosti speciálních subjektů. Podrobnosti k provádění tohoto institutu stanoví § 107. Oprávněným k provedení zkoušky spolehlivosti je výlučně policista Inspekce policie. Důvod provedení zkoušky je stanoven velmi široce, a to předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání. K provedení zkoušky spolehlivosti nepotřebuje souhlas žádného orgánu. Zkouška spolehlivosti může být podroben policista i zaměstnanec policie, a to včetně těch, kteří jsou zařazeni v inspekcí policie. Zákon doslova stanoví, že „zkouška spolehlivosti spočívá v navození zdání situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit“. Zkoušku může provést policista Inspekce policie buď osobně, nebo k ní může využít pod svým bezprostředním dohledem i jinou osobu. Průběh zkoušky spolehlivosti je policista Inspekce policie povinen dokumentovat obrazovým a zvukovým záznamem a sepsáním úředního záznamu. Záznam o provedení zkoušky spolehlivosti se založí v jednom vyhotovení do osobního spisu zkoušené osoby. Ze zákona není zřejmé, co má tento záznam obsahovat. Do osobního spisu jej bude nutné založit i v případě, že zkoušená osoba ve zkoušce spolehlivosti obstojí, neboť zákon tuto povinnost stanoví obecně. Zkoušená osoba musí být o provedení zkoušky bez průtahů prokazatelně informována a poté má právo nahlížet do příslušné dokumentace, tedy nikoli jen do záznamu určenému k založení do osobního spisu. To nesporně platí i v případě, že osoba ve zkoušce spolehlivosti obstála. Pokud by informování zkoušené osoby mohlo ohrozit plnění úkolů konkrétního trestního řízení nebo kontroly, provede se bezprostředně po pominutí tohoto ohrožení.

3. Zkoušky spolehlivosti a její právní konsekvence

Nehodláme se v tomto článku zabývat metodikou provádění zkoušek spolehlivosti ani jejím hodnocením v relaci k tzv. policejní provokaci. Soustředíme se však na otázku případné trestně procesní konsekvence tohoto institutu. Jeho prováděním je totiž nutně zasahováno do práv a svobod určité skupiny obča-

nů, a to zejména pořizováním obrazových a zvukových záznamů. Zákon o policii v případě provádění zkoušky spolehlivosti nevyžaduje k jejímu provedení souhlas žádného orgánu. Z trestně právního hlediska však by pořizování obrazových a zvukových záznamů v průběhu zkoušky spolehlivosti bylo třeba považovat za operativně pátrací prostředek sledování osob a věcí podle § 158d odst. 2, kdy k zákonnosti jeho použití je třeba písemné povolení státního zástupce. To však může být dáno pouze v konkrétním případě důvodného podezření ze spáchání trestného činu, nikoli pouze za hypotetického předpokladu, jako je tomu v případě zkoušky spolehlivosti. Zkoušku spolehlivosti vzhledem k její legální charakteristice uvedené v § 107 odst. 2 zákona č. 283/2008 Sb. lze stěží považovat za neodkladný či neopakovatelný úkon podle § 160 odst. 4 trestního řádu ve spojení s § 158d odst. 5 trestního řádu legalizujícího zahájení sledování osob a věcí pořizováním obrazových a zvukových záznamů podle § 158d odst. 2 trestního řádu, neboť v tomto případě se nejedná o podezření ze spáchání trestného činu. Pokud by totiž takové podezření existovalo, bylo by zřejmě nutné postupovat od počátku podle trestního řádu, nikoli podle zákona o policii. Vzhledem k tomu, že k zákonnosti pořizování obrazových a zvukových záznamů v průběhu zkoušky spolehlivosti na rozdíl od trestního řízení není třeba souhlasu státního zástupce, lze vyvodit závěr, že obrazová a zvuková dokumentace pořízená v průběhu zkoušky spolehlivosti podle § 107 odst. 4 zákona o policii na rozdíl od dokumentace pořízené v souladu s § 158d odst. 2 trestního řádu není jako takový důkaz v trestním řízení využitelná z důvodu nedostatku zákonnosti. Z hlediska rovnosti před zákonem se jeví jako nepřipustné, aby pro určitou skupinu osob, konkrétně pro policisty a zaměstnance policie, nebylo nutné při pořizování obrazových a zvukových záznamů v trestním řízení písemné povolení státního zástupce, jako je tomu u ostatních občanů. Opačný závěr

by tudíž při své aplikaci ve výsledku zakládal protiústavní nerovnost určité skupiny osob před zákonem.

Zkouška spolehlivosti má zřejmě konsekvence nikoli trestněprávní. Tento názor je nepřímo podepřen i v § 103 odst. 1 zákona č. 283/2008 Sb., který zkoušku spolehlivosti stanoví jako úkol Inspekce policie vedle jejího úkolu vyhledávání, odhalování a prověřování trestných činů policistů a zaměstnanců policie. Jedná se o specifický kontrolní institut, který však může mít závažné konsekvence z hlediska služebního či pracovního poměru. Pokud totiž policista či zaměstnanec policie v této zkoušce neobstojí, bude vůči němu postupováno podle zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů či zákoníku práce, a to případně i propuštěním ze služebního poměru či výpovědí z pracovního poměru, případně jeho zrušením. Z hlediska kriminologického i trestněprávního tedy má tento nový institut především výrazně preventivní charakter.

4. Od Inspekce policie ke Generální inspekci bezpečnostních sborů

Inspekce policie je pouze přechodným řešením. Cílovým stavem by mělo být konstituování Generální inspekce bezpečnostních sborů. V současné době jsou v plném proudu přípravy zákona o Generální inspekci bezpečnostních sborů s předpokládanou účinností od 1. ledna 2010. Návrh zákona předpokládá vytvoření samostatného bezpečnostního sboru podřízeného přímo vládě a organizačně, personálně i ekonomicky zcela nezávislého na ostatních ústředních orgánech státní správy. Kromě policistů a zaměstnanců policie by tento sbor měl vyhledávat, prověřovat i vyšetřovat trestnou činnost příslušníků a zaměstnanců Celní správy České republiky a Vězeňské služby České republiky. Tato problematika však transcenduje název tohoto článku a vyžaduje samostatné pojednání.

Nedostatky Reformy Policie ČR vzniklé při jejím projednávání – odstraněny

Senát odstranil nedostatky související s Reformou Policie České republiky, které vznikly v průběhu projednávání reformních zákonů. Díky tomu od 1. ledna 2009:

- opět umožnil strážníkům měřit rychlost v obcích
- díky Czech POINT zjednodušil řidičům přístup k informacím o stavu jejich bodového konta
- odstranil věcný nedostatek týkající se vyšetřování trestných činů příslušníků Policie České republiky

Měření rychlosti strážníky

„Díky projednávání reformy policie v Poslanecké sněmovně a v Senátu, došlo k otevření tématu měření rychlosti městskými a obecními policisty. Chci poděkovat těm, kteří stáli za otevřením této tematiky, neboť bouře, která se následně zvedla, zatřásla celou Českou republikou doslova a do písme ne a otevřela velmi vášnivou polemiku, jaká má či nemá být role městských a obecních policistů obecně. Stejně koncepčně jsme postupovali při definici potřeb Reformy Policie ČR a jednotlivých dílčích změn a jsme připraveni postupovat tak i v diskusi nad další budoucností městských a obecních policistů.“ sdělil Ivan Langer v Senátu.

Na základě diskuse, která proběhla v průběhu jednání Sněmovny, Ministerstvo vnitra předneslo kompromisní návrh, který mění současnou úpravu tak, že ji zapracovává do koncepce Reformy policie, vychází vstříc směrem k tzv. koordi-

načním dohodám a definuje nové postavení městských a obecních policistů. Místa, kde policie bude měřit rychlost, budou určena na základě dohody a jednání mezi Policií ČR, obecní policií a samosprávou.

Ministr vnitra dále uvedl:

„Dochází k posílení spolupráce obecních, městských samospráv, městských policistů a republikových policistů a eliminujeme některé případy, ke kterým bohužel docházelo a dochází, tedy kdy namísto zvýšení bezpečnosti silničního provozu je možné vnímat činnost městských a obecních policistů jako šikanu vůči řidičům.“

Czech POINT – výpisy z registru řidičů

Od 1. ledna 2009 zjistí řidiči stav bodového konta z registru řidičů na všech kontaktních místech veřejné správy – Czech POINT. V tuto chvíli je aktivních 2 938 pracovišť na obecních úřadech, České poště, u notářů, na Hospodářské komoře a zahraničních zastupitelstvích.

Jedná se o ověřený výstup z registru řidičů, při žádosti o výpis řidiči předloží doklad totožnosti a řidičský průkaz. Výpis je zpoplatněn jako jiné ověřené výstupy z informačních systémů veřejné správy (kromě rejstříků trestů), tedy max. 100 Kč za první stranu výstupu a max. 50 korun za každou další stranu u samosprávních úřadů. Česká pošta a Hospodářská komora mají své tarify.

Trestné činy policistů

Během projednávání změnového zákona v Poslanecké sněmovně došlo k omezení možnosti Inspekce ministra vnitra, resp. státního zastupitelství vyšetřovat trestné činy policistů. Trestné činy policistů by vyšetřovali sami policisté. Sněmovna a Senát opět svezly vyšetřování trestných činů příslušníků Policie České republiky státním zástupcem.

ZÁKON O ZBRANÍCH

Senát schválil novelu zákona o zbraních, kterou ministr vnitra Ivan Langer předložil v rámci plnění úkolů vyplývajících z Národního akčního plánu boje proti terorismu. Novela zpřesňuje pravidla pro nakládání, manipulaci, znehodnocování a obchod se zbraněmi.

Novela zákona o zbraních:

- **nově stanovuje režim kontroly znehodnocených zbraní** - omezuje možnosti zpětné aktivace znehodnocených zbraní a jejich možného zneužití k protiprávnímu jednání (po znehodnocení bude muset být zbraň znovu předložena ke kontrole policii)
- **upřesňuje podmínky pro povolování přepravy zbraní a střeliva** (umožňuje povolování přepravy zbraní a střeliva za účelem tranzitu přes území ČR i zahraničním podnikatelům, zavádí institut „dlouhodobé povolení přepravy“)
- **stanovuje povinnost hlásit přepravu většího množství zbraní a střeliva** Policii České republiky – (více než 100 zbraní, více než 200 000 kusů střeliva nebo jakékoli množství munice)
- **upřesňuje oprávnění Policie České republiky při výkonu dohledu nad dodržováním zákona o zbraních** (jednoznačně stanovuje rozsah oprávnění policie při výkonu dohledu a výčet subjektů, na které se bude dohled vztahovat)
- **upřesňuje postavení zastupitelského úřadu České republiky** jako orgánu vykonávajícího státní správu podle zákona o zbraních (zastupitelský úřad bude vydávat zbrojní průvodní list pro trvalý dovoz nebo tranzit zbraní a střeliva a přijímat žádosti o povolení přepravy)
- **v souladu s novou koncepcí správního trestání jednoznačně stanovuje právní povinnosti fyzických osob, držitelů zbraní a zbrojních průkazů** (v návaznosti na to nově upravuje a kategorizuje přestupky na úseku zbraní a střeliva a v souvislosti se zařazením všech těchto přestupků do zákona o zbraních vypouští ze zákona o přestupcích obecnou skutkovou podstatu přestupku na úseku zbraní a střeliva)
- **zpřesňuje podmínky posuzování bezúhonnosti a spolehlivosti žadatele o vydání zbrojního průkazu** nebo držitele zbrojního průkazu (u bezúhonnosti pamatuje i na případy, kdy bylo upuštěno od uložení trestu, na narovnání a další odklony v trestním řízení)
- **zpřesňuje úpravu zániku platnosti zbrojního průkazu**, průkazu zkušební komisaře, zbrojní licence a evropského zbrojního pasu (rozděluje důvody pro zánik platnosti do dvou skupin – kdy k zániku platnosti dochází ex lege, kdy o zániku platnosti rozhoduje správní orgán)
- **upřesňuje podmínky pro udělování výjimek k nabytí vlastnictví a držení zbraní kategorie A** (zakázané zbraně) - výrazně omezuje možnost nošení zbraní této kategorie (zpřesňuje vymezení subjektů, kterým lze výjimku udělit – držitelé zbrojního průkazu skupiny A nebo zbrojní licence skupiny A, F, G, H, I nebo J)
- **odstraňuje nedostatky stávající právní úpravy, které by mohly v praxi způsobovat aplikační problémy** (udělování výjimek pro nabytí do vlastnictví a držení zbraní kategorie A, nošení střeliva)

Zdroj: www.mvcr.cz
Foto archiv redakce

OSVĚTOVÉ PREVENTIVNÍ WEBOVÉ STRÁNKY NA TÉMA ALKOHOL URČENÉ PŘEDEVŠÍM PRO ŠKOLNÍ VÝUKU

Nárazové přemrštěné pití alkoholu do němoty (tzv. „binge drinking“) se mezi mladými lidmi ve většině evropských zemí stává stále větším problémem. Nárůst takového pití, jako společenského problému v Evropě, je zasazen do zcela odlišných kulturních kontextů a postojů k pití, rozšířených mezi mladými lidmi. Rozsah tohoto problému a jeho vnímání veřejností se také stát od státu velmi liší. Nicméně, v mnoha zemích mladí lidé od 12 let výše pijí alkoholické nápoje mnohem častěji a ve větších množstvích než dříve. Přesně taková je bohužel i situace v České republice.

Na základě průzkumu existujících edukativních programů probíhajících v celé Evropě bylo navrženo, aby několik programů bylo plně posouzeno, co se týče jejich účinnosti. Avšak jednoznačně dokázat, že tyto programy mají pozitivní vliv na návyky související s konzumací alkoholických nápojů, je obtížné, nicméně jejich působení lze odhadnout. Je zřejmé, že učitelé vnímají pozitivní vliv školy na utváření postojů mladých lidí k pití alkoholických nápojů, a přitom mnoho učitelů neví o vhodných vysoce kvalifikovaných výukových materiálech, které by jim při této práci mohly pomoci.

Program „www.POBAVME-se-o-alkoholu.cz“ byl vyvinut EFRD (Evropským fórem pro zodpovědné pití –) ve spolupráci s evropskými a národními partnery, v České republice se jedná o sdružení právnických osob FÓRUM PSR. Jeho záměrem je zvýšit u 11–16letých pochopení dopadu konzumace alkoholických nápojů na nezralý organismus, oddálit návyk pravidelného pití a omezit rozšiřování extrémního pití a zneužívání alkoholu nezletilými obecně. Věková skupina 11–16letých byla zvolena proto, že dospívající v této věkové kategorii začínají být, co se alkoholu a jeho působení týče, zvědaví, experimentují s pitím alkoholických nápojů ve společnosti svých vrstevníků a v některých případech si osvojují model extrémního pití.

Strategií projektu je využít oblastí zájmu mladých lidí a pokusit se je stimulovat tak, aby se v této věci a souvisejících záležitostech angažovali. Kontakt se uskuteční zpočátku prostřednictvím třídy. Nicméně části tohoto projektu jsou specificky plánovány pro využití mladými lidmi v jejich volném čase. Informace a rady pro rodiče, kam se mají obracet v záležitostech týkajících se alkoholu a jejich dětí, budou na uvedené internetové adrese rovněž dostupné.

PANEVROPSKÝ PROJEKT VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI ALKOHOLU

Za tvorbou stránek stojí zkušená poradenská vzdělávací společnost EdComs (WWW.EDCOMS.com), která byla vyzvána EFRD (Evropským fórem pro zodpovědné pití –

WWW.EFRD.ORG) a EACA (Evropskou asociací komunikačních agentur – WWW.EACA.BE), aby vytvořila celoevropský program pro vzdělávání v oblasti alkoholu zaměřený na dospívající ve věku od 11 do 18 let.

Program je pilotován ve Španělsku, Velké Británii a v České

republice. Průzkum odhalil, že v těchto zemích je již poskytována určitá forma vzdělávání v oblasti alkoholu, ačkoliv v různé míře. Bylo tedy dohodnuto, že nejlepším způsobem doplnění této činnosti bude využití webových stránek, obsahujících oddíly zaměřené na mladé lidi, učitele a rodiče.

Primárním cílem tohoto programu a webových stránek je omezení počtu riskantních příležitostí k napití, jemuž se dospívající a mladí lidé sami vystavují.

Stránky pochopitelně podávají základní informace o projektu, jeho cílech a sponzorech tak, aby byla zajištěna úplná otevřenost.

CÍLOVÁ VĚKOVÁ SKUPINA

Aby byl tento projekt účinný, je zapotřebí ovlivnit a vychovat mládež dříve, než si začne vytvářet modely chování týkající se přístupu k alkoholu. Cílová skupina tedy jsou především dospívající ve věku od 11 do 16 let.

STRUKTURA A OBSAH WEBOVÝCH STRÁNEK

Webové stránky jsou členěny do tří oddílů – jeden pro mladé lidi (který není jako takový označen, protože mladí jsou primární cílovou skupinou celých stránek), další pro pedagogy a poslední, nikoli nevýznamný, pro rodiče – každý z uvedených obsahů je vhodný pro ty které návštěvníky.

STRUKTURA STRÁNEK

1. Oddíl pro mladé lidi

Hlavní oddíl těchto webových stránek je cílen přímo na mladé lidi a na jejich oblast zájmů. K mládeži se zde promlouvá z pozice rovnocenného partnera a bez povyšování. Důležité je, že stránka vyzývá k opatrnému přístupu k alkoholickým nápojům, spíše než by prosazovala abstinenci za každou cenu. Stránky nabízejí nejen materiál k práci ve třídě a pro domácí úkoly, ale také oblasti, které si mohou mladí lidé prozkoumat a použít ve svém volném čase.

VSTUPNÍ STRÁNKA

První stránka uživatele vítá a podává krátký úvod do problematiky na tomto webu. Stránka obsahuje linky na učitelkou a rodičovskou stránku, kde se studenti mohou podívat na další informace, pokud chtějí.

Soubor faktů

Tento oddíl poskytuje bezprostřední fakta o alkoholu a usiluje o rozptýlení jakýchkoliv mýtů, které se mohli mladí lidé o konzumaci alkoholických nápojů doslechnout. Tato fakta budou prezentována třemi různými způsoby s využitím vhodného tónu pro každou oblast sdělení:

- Holá fakta
- Boj s mýty
- Reakce organismu

Tato oblast také přináší informace o alkoholu v souvislosti s mladými lidmi, jejich životy a přátelstvími. Obsah této stránky

je sestaven tak, aby mladé lidi povzbudil k tomu, aby si pohovořili o záležitostech spojených s tímto tématem, aby došli k vlastním závěrům, v čemž by jim měli učitelé být nápomocni. Tato oblast by měla mimo jiné:

- Usilovat o testování znalostí mladých lidí o alkoholu a o rozptýlení mýtů na toto téma
- Vyzývat mladé lidi, aby přemýšleli o tom, zda opravdu chtějí pít, anebo se cítí k tomu „povinováni“ svým přátelům, protože oni to tak dělají
- Poskytnout nápady jako strategie, jejichž přijetí by jim pomohlo odolávat tlaku vrstevníků
- Tato informace by byla vyslovena prostřednictvím kvízů kladoucích dospívajícím otázky typu Co pro vás alkohol skutečně znamená?, Vaši přátelé popíjejí a chtějí, abyste se připojil/a, co byste měl/a říci? a podobné. A opět, obtížnost otázek by byla přizpůsobena věku studentů.

KDO JSEM & VÝZVY

Oblasti „Kdo jsem?“ a „Výzvy“ obsahují kvízy, které mohou studenti vyplňovat on-line, což jim pomůže dozvědět se více skutečností souvisejících s alkoholem a jeho vlivu na organismus. Kvízy mimo jiné vyzývají mladé lidi, aby si otestovali své znalosti o tom:

- Co je to alkohol
- Proč lidé pijí
- Jak alkohol působí na organismus
- Jaká jsou závažná nebezpečí alkoholu

Kvízy se liší co do obtížnosti s ohledem na rozdíly ve věkových skupinách studentů, kteří vstupují na stránku.

2. Oddíl pro rodiče

Tento oddíl webových stránek obsahuje informace sestavené pro rodiče tak, aby se zamysleli nad svou vlastní konzumací alkoholických nápojů a vybavili se dostatečně informacemi, aby se mohli při rozhovoru na toto téma se svými dětmi cítit jistí.

Tyto informace jsou poskytovány mj. i formou kvízu, který má pomoci rodičům, aby se dozvěděli o četných souvisejících tématech, například o působení alkoholu na organismus, o skutečnostech týkajících se alkoholu a jeho konzumace mezi mladými lidmi.

Tento oddíl webové stránky poskytuje rodičům vedení v následujících tématech:

- Odpovědi na otázky jejich dětí o alkoholu
- Jak pomoci svým dětem účinně čelit tlaku vrstevníků, pokud se jedná o pití

- Jak reagovat, když je jasné, že jejich děti pily alkohol nebo jsou opilé

Stránky také poskytují prostor, kde se rodiče mohou podělit o své zkušenosti, a rovněž případové studie, kde si mohou přečíst celou řadu scénářů a východisek z těchto situací.

Vzhledem ke skutečnosti, že znalosti rodičů jsou rozdílné, informace v tomto oddílu jsou sdělovány prostřednictvím obrázků, grafických vyobrazení a rovněž v podobě textu.

Tento oddíl webové stránky obsahuje linky na stránky určené pro mladé lidi a učitele, takže rodiče vidí, jaké informace se jejich dětem dostaly.

3. Oddíl pro učitele

Učitelův oddíl webových stránek obsahuje poznámky pro učitele, jak se mohou tohoto tématu se svými žáky dotknout. Je zde také oddíl věnovaný práci ve třídách. Tato část poskytuje návod k uvedení tématu alkoholu v hodinách vědy (chemie, biologie) a občanské výchovy ve třídách se žáky ve věku 11 až 16 let. Pro každý předmět jsou zajištěny pedagogické poznámky a pracovní podklady.

PEDAGOGICKÉ POZNÁMKY

Pedagogické poznámky obsahují například informace – fakta o mladých lidech a alkoholu; poznámky o tom, jak by vzdělávání v oblasti alkoholu mohlo být začleněno do přírodovědných předmětů, duchovních nauk a pedagogiky; návod, jak vybrat nejvhodnější téma pro jednotlivé školy; cvičení, která si mohou učitelé vytisknout a dát studentům za domácí úkol.

Poznámky také obsahují v této části návod pro učitele, jak spolupracovat s rodiči v rozhovorech s dospívajícími na téma alkoholu, a linky na další související stránky.

ODDÍL URČENÝ PRO PRÁCI VE TŘÍDÁCH

Kromě pedagogických poznámek tato stránka zahrnuje oddíl určený samotným studentům pro práci ve třídách, který je rozdělený do dvou oblastí – jedna na podkladě fyziologických skutečností o alkoholu je určena pro využití v hodinách biologie, druhá oblast pojednává o alkoholu z pohledu společenského kontextu a je určena pro hodiny humanitních předmětů a duchovních nauk. Obě oblasti obsahují praktické informace a aktivity, které učitelé mohou použít při práci se svými studenty.

Tato oblast také přináší pracovní podklady pro všechny věkové skupiny rozdělené podle schopností, podklady obsahují praktická cvičení pro studenty v průběhu školních hodin. Stránky jsou navrženy rovněž pro studenty k použití mimo školu, například pro domácí úkoly.

PUBLICITA

O existenci webových stránek

WWW.POBAVME-SE-O-ALKOHOLU.CZ

budou zodpovědné osoby na jednotlivých školách informovány osobně.

Souběžně proběhne informační kampaň v médiích, která bude mít za úkol seznámit veřejnost s těmito stránkami.

Další propagace a využití stránek se bude odvíjet od ohlasu (odborné) veřejnosti.

Případné doporučení Ministerstva školství ČR by přirozeně pomohlo využít osvětový a preventivní potenciál těchto webových stránek.

Kontakt:

FÓRUM PSR

David BINAR, výkonný ředitel

Sněmovní 9, 11800 Praha 1

tel: +420 602 321 560

e-mail: BINAR@FORUM-PSR.CZ

WWW.FORUM-PSR.CZ

WWW.POBAVME-SE-O-ALKOHOLU.CZ

ODBORNÝ SEMINÁŘ „U KULATÉHO STOLU“ NA TÉMA DOMÁCÍHO NÁSILÍ V OSTRAVĚ

Závažným tématem domácího násilí se zabývali účastníci odborného semináře „u kulatého stolu“. Díky podpoře primátora statutárního města Ostravy, Ing. Petra Kajnara, mohlo pracovní setkání proběhnout v prostorách Magistrátu města Ostravy. Semináře se zúčastnili policisté, zástupci intervenčních center i další subjekty. Významným hostem byla doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc, vedoucí katedry společenských věd Policejní akademie ČR. Pracovní setkání bylo zaměřeno na konkrétní problémy z praxe, novou právní úpravu vykazávání, zhodnocení dosavadních zkušeností a návrhy zlepšení.

Identifikace a především řešení problematiky domácího násilí je jednou z priorit severomoravských policistů. Seminář zahájil ředitel Policie ČR Správy Severomoravského kraje plk. RNDr. Jaroslav Skřičil. Domácí násilí je problematikou specifickou i závažnou a jako takové si zaslouží zvláštní i komplexní přístup. O tom, že se problematika domácího násilí „těší“ pozornosti vedení Správy Severomoravského kraje, svědčí i ostravská konference k předmětnému tématu, která proběhla vloni v červnu.

Současnou situaci při řešení domácího násilí na severní Moravě shrnul plk. Mgr. Radim Daněk, vedoucí odboru pořádkové a železniční policie severomoravské správy. Jednou z možných soudobých problémů, se kterými se potýkáme, je personální obměna policistů. Někteří policejní „nováčci“ dosud nemají životní zkušenosti, nesetkali se s vypjatými, emočně náročnými situacemi domácího násilí. Na pomoc tak přichází i speciální semináře právě pro nově nastoupivší policisty. Vždyť severní Morava se stala již

„tradičně“ teritoriem s největším počtem případů vykazávání. Plk. Mgr. Daněk ozřejmil také novou právní úpravu vykazávání.

Ostravský funkční model, založený na týmu specialistů, přiblížila por. Bc. Gabriela Holčáková, komisařka městského ředitelství Policie ČR Ostrava. Ostravští policisté se specializují na problematiku domácího násilí již od roku 1999. Přínosné je zvyšování právního vědomí policistů formou různých seminářů. Zásadní je také nadstandardní spolupráce se subjekty vně policie, především s Bílým kruhem bezpečí, ostravským intervenčním centrem a mnohými dalšími. Nezanedbatelná je i pomoc veřejnosti a její nulová tolerance k násilí.

Perlou semináře byl příspěvek doc. PhDr. Ludmily Čírtkové, CSc. Přednášející hovořila o nové právní úpravě, zajímavých případech ze své praxe. Shrnula například počty případů za první rok, ve kterém bylo možné uplatnit vykazávání násilné osoby, vyjžděli policisté denně průměrně k 17 případům domácího násilí. Dva z těchto případů skončily vykazáním „agresora“, což je standardní číslo kupříkladu pro Rakousko. Připomněla také dva případy vražd po vykazávání, právě v prvním roce možné realizace vykazávání. K vraždám došlo na Brněnsku a Broumovsku. Brněnský případ byl charakterizován těžkým fyzickým, psychickým i sexuálním násilím. Významnou roli sehrál i fakt odlišného kulturního prostředí, ze kterého agresor pocházel, a tudíž rozdílný názor na postavení ženy a muže ve společnosti. Zajímavé bylo také ozřejmění případů falešných či nepravých obětí.

Seminář pokračoval příspěvky zástupců intervenčních center, Slezské diakonie a Střediska sociální prevence Olomouc. Setkání gradovalo „vášnivou“ diskusí při řešení problému násilné osoby. Dosavadní právní úprava i existující modely řeší „pouze“ pomoc ohrožené osobě. Dosud neexistuje program, projekt, služba, která by řešila chování násilné osoby a nabídla možnou pomocnou ruku.

V průběhu semináře bylo různými subjekty několikrát konstatováno prvenství Ostravy při řešení problematiky domácího násilí. Snad i díky dlouholetým ostravským zkušenostem, specifickému přístupu, zanícenosti zúčastněných „pro věc“ je Ostrava daleko před ostatními. Ostravu před Prahou vyzdvihla i specialista doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc.

V dobré praxi budeme samozřejmě pokračovat všemi silami a budeme realizovat další odborné semináře i mnohé jiné aktivity s nejdůležitějším záměrem – poskytnutí vyčerpávajícího servisu oběti.

Snad již jen pro úplnost zprávy lze doplnit počty vykazávaných osob v teritoriu ostravského intervenčního centra. Od ledna do října 2008 byly v Opavě a Novém Jičíně vykazány 4 násilné osoby, v Ostravě 31 „agresorů“.

Zpracovala:
por. Bc. Gabriela HOLČÁKOVÁ
komisařka

POLICIE České republiky
městské ředitelství Ostrava
30. dubna 24
729 21 Ostrava

Doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc, vedoucí katedry společenských věd Policejní akademie ČR.

Semináře „u kulatého stolu“ se zúčastnili policisté, zástupci intervenčních center i další subjekty.

ACORUS

JE PARTNEREM PROJEKTU

„AVON PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ“

V letošním roce se společnost Avon Cosmetics rozhodla rozšířit své charitativní aktivity ve střední a východní Evropě. Zaměřila se na společensky citlivé a mimořádně závažné téma domácího násilí páchaného na ženách.

Dne 1. září 2008 nastartoval Avon v České republice a na Slovensku nový **charitativní projekt „Avon proti domácímu násilí“**, jehož partnerem pro Českou republiku se stal Acorus, občanské sdružení.

Ambasadorkami projektu jsou známé modelky Daniela Peštová a Adriana Sklenaříková Karembeu. Součástí projektu „Avon proti domácímu násilí“ je i získávání finančních prostředků na podporu konkrétních projektů zaměřených na boj proti domácímu násilí prodejem speciálního symbolu – „Náramku odhodlání“.

Projekt byl poprvé veřejně představen na konferenci „Avon Glamour“ v hotelu Hilton. Konference se za Acorus zúčastnila ředitelka a její zástupkyně, která ocenila Avon za odvahu zabývat se touto kontroverzní problematikou a vyzvala přítomné ke spolupráci.

V září a v první polovině října 2008 probíhala rozsáhlá **mediální kampaň**, která upozorňovala na problematiku domácího násilí a motivovala ženy ohrožené domácím násilím k řešení své těžké životní situace. Kampaň poukazovala na nutnost mluvit o domácím násilí a záležitostech, které oběti domácího násilí trápí. Hlavní poselství kampaně bylo motto: „**Mluvme spolu o domácím násilí**“.

Součástí plakátů a billboardů byla i **propagace non stop linky Acorusu**, na kterou mohly ženy telefonovat **24 hodin denně** a svěřovat své problémy. Za tuto dobu se **zvýšil počet volajících** osob ohrožených domácím násilím celkem **o 330 %** oproti stejnému období předchozího roku. Zároveň se **o 58 % zvýšil počet osob**, které kontaktovaly Acorus osobně prostřednictvím **poradny proti domácímu násilí**, kterou provozujeme.

Velmi si spolupráce s Avonem vážíme a věříme, že společným úsilím se nám podaří pomáhat ženám, které to potřebují.

Zdroj: www.acorus.cz

BOJ PROTI SEXUÁLNÍMU ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ NA INTERNETU

Organizace The Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) uspořádala pro odborníky zabývající se kriminalitou páchanou na mládeži internetový seminář se zaměřením na sexuální zneužívání dětí na internetu. Kromě evropských účastníků na workshopu participovali také odborníci např. z Tuniska, Egypta a Ruska.

Workshop byl členěn do několika hlavních témat – viktimizace, prevence, doporučení pro legislativu, mezinárodní spolupráce, využívání technologií a plánované vytvoření jednotného portálu o zneužívání dětí v rámci OSCE. Každý z přibližně šedesáti účastníků mohl kdykoliv zadat nové téma, ke kterému se následně ostatní vyjadřovali.

Hlavními příspěvky daných témat byly přednášky několika odborníků. **Policejní ředitelka organizace ICMEC¹** pro oblast Evropy, Blízkého východu, Afriky a Euroasie, **paní Leila Schiethuis**, ve své přednášce hovořila o problematice dětské pornografie (DP). Uvedla, že denně je na internetu umístěno okolo 200 fotek zobrazujících DP. Zdůraznila potřebu zvyšování obecného povědomí o problematice DP, protože mezi lidmi jsou rozšířeny mýty, kvůli kterým společnost tuto problematiku nechápe do důsledků jako velmi vážný problém. Takovými mýty jsou:

1. „V DP vystupují dospělí jako mladiství nebo děti“ – ve skutečnosti 19 % ze zatčených držitelů dětské pornografie disponuje fotkami a materiály dětí a batolat ve věku nižším než 3 roky, 39 % zatčených osob vlastní materiály zobrazující děti ve věku 3–5 let a 83 % zatčených vlastní materiály s DP na dětech ve věku 6–12 let.

2. „DP jsou neškodné fotky nahých dětí“ – přitom na 92 % takových materiálů jsou zobrazovány dětské genitálie nebo přímé sexuální aktivity, na 80 % je zřejmá penetrace dítěte (včetně orálního sexu) a na 20 % materiálů je dokonce zobrazováno mučení nebo jiné násilné zneužití dítěte, jako je např. znásilnění. Většina takových fotek (popř. videonahrávek) zobrazuje děti spoutané, s roubíky, zavázanýma očima nebo jinak trpící sadistické praktiky dospělých osob.

3. „Veškerá DP zobrazuje pouze dívky“ – 62 % DP zobrazuje dívky, na 14 % materiálů jsou zobrazeni chlapi a na 14 % obě pohlaví.

4. „Děti jsou viktimizovány pro ně cizími osobami“ – 35 % pachatelů zneužívání dětí jsou jejich vlastní rodiče, 10 % pachatelů představují ostatní příbuzní dětí, z 28 % jsou pachateli sousedé nebo jiní známí rodiny.

5. „Pouhé držení DP není nebezpečné“ – 40 % zatčených držitelů DP bylo „dvojítmí“ pachateli, tzn. děti sexuálně zneužívali a zároveň vlastnili materiály s DP.

6. „Pachatelé sexuálního zneužívání dětí jsou starší muži“ – přibližně 40 % pachatelů spadá do věkové kategorie 26–39 let.

7. „Materiály s DP viktimizují pouze děti na nich zobrazené“ – dětská pornografie ve skutečnosti slouží i ke

zneužívání ostatních dětí, zejména při tzv. groom aktivitách, při lákání dětí.

Zajímavým příspěvkem byla přednáška **vrchního inspektora Norského úřadu vyšetřování, pana Bjorn-Erika Ludvigsen** na téma **Distribuční filtr pro stránky s dětskou pornografií** (CSAADF – Child Sexual Abuse Anti Distribution Filter). Jedná se o počítačový systém filtrování obsahu internetových stránek, který znemožní uživateli přístup na stránky obsahující DP. Podmínkou takové blokace je ovšem fakt, že o stránkách ví policie nebo jiný zainteresovaný subjekt (nezisková organizace, poskytovatel internetového připojení). Ve chvíli, kdy se člověk snaží připojit na takové stránky, zobrazí se mu na obrazovce „STOP stránka“, která ho informuje, že se jeho browser (program, který slouží k prohlížení stránek world wide webu – www) pokusil připojit na stránky s nevhodným obsahem, a že je mu připojení odmítnuto. Text „STOP stránky“ dále stručně informuje o tom, které obsahy internetových stránek jsou blokovány a proč (odkaz na legislativu).

Na fungování filtru se podílí policie spolu s poskytovateli internetového připojení (ISP²). Policie vyhledává webové stránky s dětskou pornografií a přijímá oznámení o takových stránkách a ISP (na základě smluv uzavřených s policií) zajišťuje samotné blokování stránky. Snazší vyhledávání stránek s nevhodným obsahem zajišťuje krátkodobé sledování IP adresy, ze které se uživatel připojil na „STOP stránku“. Tímto systémem vlastně ti, kteří vyhledávají dětskou pornografií, ji pomáhají vyhledávat i policii. CSAADF jako první začala používat Norská policie, brzy následovaly i další státy jako Dánsko, Finsko, Švédsko, Nizozemí, Švýcarsko i Nový Zéland. Pan Ludvigsen považuje spolupráci v této oblasti za velmi důležitou, neboť s blokovánými stránkami je nutné dále pracovat – ke zjištění oběti, pachatele, k jejich trvalému odstranění; filtr pouze činní stránky nepřístupnými uživatelům. I proto je norská policie ochotna se všemi případnými zájemci (z řad evropských i mimoevropských států) projekt CSAADF sdílet, poskytnout veškeré informace, kontakty na ostatní státy a poradit se zaváděním filtru.

Dále se v rámci on-line workshopu řešila problematika nízkého povědomí dětí (i dospělých obecně) **o rizicích a možnostech internetu.** Děti si ve velké většině neuvědomují, že jakákoliv fotka vložená na internet může být zneužita k jiným účelům, že si v podstatě „žije vlastním životem“. Nikdy nelze ovlivnit, kdo se na fotku podívá, ani kdo fotku použije a jak. Následné trvalé odstranění fotky z prostředí internetu je téměř nemožné.

Hovořilo se o boji proti zneužívání dětí po internetu jednotlivých zemí a vždy byla zdůrazněna potřeba efektivní mezinárodní spolupráce a pokud možno také **alespoň rámcové sladění národních legislativ** – nejméně v potřebě trestnosti držení dětské pornografie.

Pro ochranu práv dětí byl jako velmi důležitý označen „Child alert system“ i jeho americký vzor „Amber alert“, který slouží k rychlému vyhodnocení situace při zmizení dítěte a k vyhlášení celostátního, popř. mezinárodního pátrání po pohřešovaném dítěti s využitím médií a ostatních informačních systémů. Pomocí tohoto systému je policie schopna ve velmi krátké době zveřejnit fotografie pohřešovaného včetně dalších podstatných informací, které mohou v hledání dítěte pomoci. Do hledání jsou tak zahrnuti všichni občané daného státu nebo všichni vyskytující se na určitém území, na kterém pátrání probíhá. Child alert system funguje v Belgii, Řecku, Portugalsku, Dánsku, Francii a Velké Británii, Amber alert v USA a Kanadě. I zde účastníci apelovali na rozšiřování systému do ostatních států.

Témat, která se řešila na internetovém semináři, bylo mnoho. Společným jmenovatelem pro všechna témata byl vždy apel, aby se **stále rozvíjela mezinárodní spolupráce a sdílení dobré praxe. Zvláště prostředí internetu totiž**

značně přesahuje hranice jednotlivých států a velmi rychle se vyvíjí. Navíc stránky s dětskou pornografií využívají také některé teroristické skupiny k předávání informací. Přístup k takovým stránkám bývá totiž podmíněn sdílením materiálů nebo alespoň zaheslován, což znamená omezený a lépe kontrolovatelný přístup uživatelů. To bylo jedním z hlavních důvodů, proč organizace OSCE tento online workshop pořádala.

**Odbor prevence kriminality MV
Mgr. Klára SVOBODOVÁ,
účastnice online workshopu
„Countering the sexual
exploitation of children on the internet“**

¹⁾ ICMEC – *International Centre for Missing and Exploited Children*

²⁾ ISP – *Internet service provider*

AKTUÁLNÍ PROBLÉM EVROPSKÉ UNIE:

MOBILITA SENIORŮ A DOSTUPNOST VE MĚSTĚ

Demografické a sociální změny

Sociodemografické změny jsou všeobecně považovány za jednu z největších výzev pro sjednocenou Evropu a její společenství dnes i v budoucnosti.¹⁾ Dramatický pokles porodnosti, rychlý nárůst podílu starších osob a obzvláště v prosperujících městských a suburbánních oblastech narůstající podíl přistěhovalých. To není jen prezentace demografických analýz a čísel, nýbrž náběh na dodnes ne zcela předpověditelné změny evropských společností včetně České republiky. K tomu přistupují ekonomické změny posílené globalizací a sociální transformace, daná především nebývalou diversifikací životních stylů. Tyto faktory se projevují na charakteristikách demografie naší společnosti, analýzách populační struktury a jejich charakteristik. Ovlivní chod a funkci společnosti jakož i množství příležitostí využití a schopnost jednotlivců a skupin. Struktura městské populace se bude měnit i nezávisle na celkovém počtu obyvatel – především s ohledem na jejich věkovou a sociální složení.²⁾

Stárnutí populace nemusí být nezbytně apokalyptickým nebo katastrofickým scénářem pro jednotlivce ani pro společenskou strukturu a jejich sociální systémy – znamená však změnu rovnováhy mezi podílem starších a mladších lidí ve společnosti a výzvu k nalézání nových způsobů vzájemného chování, komunikace mezi generacemi, vzájemné podpory, začleňování jednotlivců do společnosti a společenské integrace. Stárnutí se může stát rizikovým faktorem – nebo i pří-

ležitostí k realizaci nových potenciálů. Demografické stárnutí znamená také změny ve vztazích, protože stárnoucí společnosti „importují“ mladší lidi, kteří zde pracují jako pečovatelé, zatímco doma naopak zanechávají rodinné příslušníky, kteří také potřebují jejich péči. Stárnoucí společnosti také lákají mladší pracovníky, kteří pocházejí ze zaostalých či znevýhodněných oblastí světa a hledají nové příležitosti. Neustále se individualizující způsob života, který je v globalizovaném světě o to rozšířenější, znamená zvyšující se „odlišnost způsobovanou stárnutím“ a větší rozdílnost názorů.

Řada institucí, soukromých i veřejných se podílí na diskusích o těchto trendech o procesu a důsledcích demografických změn. Tato diskuse probíhá na evropské, národní a lokální úrovni. Dnes se podstatná část debaty věnuje problémům důchodů, zdravotní péče, trhu práce jakož i do jisté míry mobility a dopravy.

Vliv demografických změn na potřebu mobility a jejich módů

Demografické změny představují nově vzniklý problém, který v Evropě začíná nepříznivě ovlivňovat mobilitu v městských oblastech. Stále větší počet starších lidí jezdí automobilem a nedostatečně využívá energeticky úsporné způsoby zajištění mobility, jakými jsou pěší pohyb, cyklisti-

ka, používání veřejných dopravních prostředků a služby zahrnující kombinaci několika způsobů dopravy. To má současně nepříznivé účinky i na nezávislý život (poněvadž osobní mobilita je většinou spojena se soukromým automobilem) a osobní zdravotní stav, protože lidé omezují aktivní pohyb. Zatímco v minulosti u starších lidí nejdůležitějšími způsoby přepravy byla chůze a používání veřejných dopravních prostředků, v současnosti dochází k výrazným posunům směrem k používání soukromého automobilu, přičemž se očekává, že tento trend bude v budoucnu dále slílit. Jinými slovy to znamená, že Evropa čelí narůstajícímu problému spočívajícímu ve stárnutí automobilové generace. Tento vývoj bude mít hromadný nepříznivý dopad na energetickou náročnost městské dopravy. Bude ještě nutné diskutovat i otázku, zda dojde k rozšířenému užívání osobních automobilů na základě rozšíření vlastnictví řidičského průkazu i v generaci seniorů. V situaci, kdy se ekonomická situace domácností starších lidí zhoršuje a v očekávání dalšího růstu ceny individuálního transportu v důsledku zvyšování ceny ropy, lze naopak předpokládat, že ne všichni senioři budou schopni uspokojit svou potřebu mobility pomocí osobních automobilů.

Současně dochází k tomu, že možnosti cestování, které jsou v souladu se zásadami trvale udržitelného rozvoje, pouze v nedostatečné míře vyhovují potřebám a přáním starších lidí. Ne všechny tyto překážky je však možno přičítat vozidlům a infrastruktuře. Alternativy k používání soukromého automobilu jsou často vnímány jako nepřitažlivé nebo nevhodné a v mnoha případech lidé prostě nevědí, jak tyto alternativy správně využít, i když se tuto skutečnost zdráháme připustit.

Vliv demografických změn na potřebu a dostupnost veřejné dopravy

Je zřejmé, že alternativy k přepravě soukromým automobilem budou využívány pouze tehdy, pokud budou snadno zvládnutelné, pohodlné, jisté a bezpečné, dosažitelné a cenově dostupné, přičemž budou nabízet přitažlivé ceny jízdného a poskytovat určitou úroveň kvality služeb. V neposlední řadě pak tyto dopravní prostředky musí nabídnout způsob cestování, který bude vnímán jako přesvědčivý zážitek.

Sociální proměny způsobené demografickými změnami zapůsobí ve většině zemí na všechny sféry veřejného života – městská doprava je v tomto komplexu obzvláště důležitým faktorem. Je to hlavně kvůli dvojí roli, kterou v souvislosti s demografickými změnami doprava hraje: Za prvé – změny věkového složení populace a její sociální diversifikace ovlivní strukturu a potřebu mobility ve městech. Za druhé – mobilita a struktura transportu přispějí ke vzniku atraktivních městských center a podpoří tak kohezi městského společenství. Tím se podpoří rovnoprávnost podílu občanů na sociálním, ekonomickém a kulturním životě měst.

V závislosti na všeobecných podmínkách městského života, tj. na struktuře populace na ekonomických faktorech a zaměstnanosti, se aktuální trendy rozvoje populace mohou podstatně lišit.³⁾

ZMĚNA PŘÍSTUPU

Demografické a ekonomické změny a jejich vliv na dopravu

Mobilitou starších lidí se již zabývaly různé národní i evropské projekty, a to i na úrovni státní, regionální a mobility v městských oblastech. Tyto projekty se zaměřovaly na „tvrdá“ opatření ke zvýšení dosažitelnosti, zatímco zanedbávaly překážky netechnického rázu a způsoby nemotorizované přepravy. Starší lidé nepokládají sami sebe za tělesně postižené osoby a chtějí, aby se k nim přistupovalo jako

k normálním zákazníkům a občanům - to znamená, že je třeba přihlížet integrovaným způsobem k oběma aspektům, kterými jsou marketing a dosažitelnost.

I když bylo vynaloženo vyčerpávající úsilí zaměřené na zjištění potřeb a požadavků starších lidí v oblasti městské dopravy, stále neexistuje dostatek příkladů konkrétních opatření, která by mohla být všemi přijata.

Klíčová úloha dopravní politiky při zajištění mobility seniorů

S rostoucím podílem starších vrstev společnosti narůstá i nutnost zohlednit jejich potřebu dopravy. Ministerstva dopravy a místního rozvoje, krajské a městské úřady a další místa zodpovědná za plánování dopravy se musí zabývat strategií změn a dostupností vhodných dopravních prostředků a musí zohlednit tyto otázky v daleko větší míře než v minulosti. Starší lidé mají jinou strukturu aktivit a z této perspektivy také jinou potřebu mobility než ty části populace, které se ještě podílejí na pracovním procesu. Volný čas, péče o vlastní zdraví a rekreační i sociální aktivity jsou u starších namísto pracovních aktivit hlavním důvodem cestování. Cestovní vzdálenosti se většinou zmenšují, protože starší lidé své aktivity realizují většinou v blízkosti svého bydliště. Zmenšená schopnost tělesné aktivity, která se pojí s vyšším věkem, vyžaduje zvláštní opatření jak v dopravních prostředcích, tak na jejich zastávkách a na chodnících. Cílem je volný a neomezený pohyb v bezbarierovém prostředí. Je velmi pravděpodobné, že budoucí generace seniorů se bude podstatně lišit od minulých generací seniorů a jistě i seniorů dnešních. Ohraničení životních fází, jejich souvislost s vzděláváním, prací a důchodem, se začíná smývat. Zlepšování zdravotního stavu, prodloužení životní periody, rozrůznění životního stylu a možná i nutnost přivydělávat si v situaci, kdy se snižuje penze, tedy zamezit riziku chudoby ve stáří, tyto všechny faktory podminí potřebu pohyblivosti, která se bude podobat více potřebě „aktivních cestujících“ než tradičních penzistů. Týká se to bydliště a míst rozvoje aktivit, ale i způsobu cestování.

Diversifikace populace požaduje diversifikaci dopravy

Městské aglomerace jsou ekonomickými a kulturními centry, která jsou a budou přitažlivá pro všechny příchozí. Jejich počet v České republice stále roste a vzhledem k očekávanému importu odborníků poroste i v budoucnu. Proto vzroste na základě ekonomických a demografických faktorů podíl lidí s migračním zázemím. Zatím se ovšem nároky na mobilitu lidí s rozdílným kulturním zázemím většinou neberou v potaz. Dokonce o těchto nárocích často ani nevíme. Profesionální schopnosti, normy chování, které jsou založeny na kultuře, odlišné struktury aktivity, schopnosti řídit auto a přizpůsobit se provozu v dlouhých kolonách mohou vést k rozdílným nárokům a struktuře používání dopravních sektorů.

Město pro všechny

Vyhrocují se konflikty mezi uživateli jednotlivých módů dopravy: chodci a automobilisté, chodci a cyklisty či chodci a jezdci na on-line bruslích. I když podíl starších lidí narůstá, zůstanou mladší, od dětí v předškolním věku, přes školáky, studenty, mladé zaměstnance podstatnou částí městské populace. Je nutné analyzovat možné konflikty zájmů předem, aby na ně bylo možné reagovat bez časových ztrát. Jen tak je možné vytvořit z města místo, kde mohou spokojeně žít všechny generace. S ohledem na dopravu to znamená, věnovat pozornost i struktuře aktivit těch nejmladších. Například: školní děti a senioři jezdí na kole a jejich aktivity se roz-

prostírají v bezprostředním okolí bydliště. To jsou společné vlastnosti. Na druhé straně se mohou podstatně lišit jejich cíl a zvláště styl jízdy, její rychlost, dodržování dopravních pravidel i další aspekty chování. Podobně je noční veřejná doprava pravděpodobně důležitější pro mladší než pro starší obyvatele města. Doprava není jediným faktorem, který dělá z města atraktivní místo pro mladé rodiny, ale je to jistě faktor důležitý.

Demografické trendy a výsledné prostorové struktury

Během devadesátých let začal proces suburbanizace - rozšiřování měst, který vedl k tomu, že dnes značná část starších lidí bydlí v okrajových čtvrtích a satelitních městech. Pro relativně nízkou hustotu osídlení a životní styl středních vrstev (vysoká penetrace osobními automobily) zde neexistuje dobré připojení k síti veřejné dopravy vzhledem ke ztrátovosti takových spojení. To omezuje i přístup k městským službám. Vznikají i obavy před možnou věkovou segregací populace, před rozdělením města na čtvrti starších a mladších. Ohlédneme-li od sociálních implikací, má takové rozdělení význam i v dopravním sektoru. Různé požadavky v různých čtvrtích ještě zvyšují nutnost diversifikace dopravních prostředků. Podobně mají i migranti a přistěhovalci sklon k soustředování se v určitých městských oblastech. Společně s předešlými argumenty mohou při nesprávném koncipování způsobit podstatné ztráty v oblasti dopravy a její vhodnosti a efektivity.

Budoucnost dopravy v období sociodemografických změn

V této situaci jsou urbanisté, dopravní projektanti a plánovači i dopravní podniky konfrontováni s požadavkem snížit rozpočtovou zátěž způsobenou dopravními systémy. K tomu přistupuje další tlak na snižování rozpočtů, který je způsoben poklesem zaměstnanosti a důsledky demografického vývoje - zvyšování výdajů na zdravotnictví a na důchodové zabezpečení. Je třeba hledat nové formy financování, rozrůznění a zvyšování efektivity městské hromadné dopravy a veškerého transportu. Podobně je nutné nahradit pohled na dopravu založený čistě na infrastruktuře pohledem, který zohlední její užitečnost a také životnost existujících dopravních cest. Nová infrastruktura není jen drahá, ale vyžaduje stále výdaje za údržbu - z určité perspektivy tedy jsou možná jiná výdaje efektivnější než investice do infrastruktury. Stavba silnic a železnic v kapacitě nad současnou potřebu se může stát drahou zátěží budoucích generací.

Strategické úvahy, předpoklady a impulsy

Opatření vhodná pro dopravní sektor musíme definovat již dnes. V této souvislosti je obzvláště důležité neodkládat opatření, která souvisejí se speciálními vlastnostmi dopravního sektoru. Podstatné je hodnocení životnosti infrastruktury, výše výdajů za vytváření a přizpůsobování nových systémů do sítě stávajících, za reakce na nové požadavky. Jde při současných nárocích na zmenšení výdajů i o vědomé zahrnutí značného počtu zúčastněných osob a institucí do komplexních plánovacích procesů. Při všech těchto procesech však musíme zajistit mobilitu občanů, institucí a zboží.

V městských aglomeracích je na základě migračních přírůstků - národních i mezinárodních - populační struktura stabilnější a demografická tranzice je ve srovnání s venkovskými oblastmi a malými obcemi zpomalena. To usnadňuje pozici veřejné správy v procesu vývoje dlouhodobých strategií proti stárnutí populace, proti ztrátám počtu obyvatel i proti jejich heterogenizaci. Ukazuje se, že většina evropských měst není připravena na nevyhnutelné změny v požadavcích na dopravu. Většina měst si je sice v nejasných for-

mulacích vědoma nutnosti integrace „demografického faktoru“ do městských, a tedy i dopravních politik. Ale všeobecná reflexe významu demografických změn pro městskou dopravu se dá charakterizovat jako oblast plná nejistoty a pochyb. Hlavní problém spočívá v pestrosti možných aspektů městské dopravy. Města mají velký zájem na získávání relevantních údajů. Jsou vítány také možné podněty ze strany evropských institucí, které mohou napomoci řešení problémů založených na pokračujících změnách. V této rovině jsou obzvláště důležité souvislosti kulturních, demografických, ekonomických a společenských proměn se změnou populační struktury.

Nutnost podnětů pro města a další zúčastněné

S ohledem na komplexitu všech těchto otázek potřebují města podněty výzkumné sféry. Ty mohou pomoci analyzovat relevanci demografických a ekonomických změn pro jejich dopravní politiku. Zelená kniha EU je dobrou příležitostí k diskusi o těchto otázkách na veřejné scéně. Tato diskuse může podpořit hledání východisek směrem k přizpůsobení dopravních řešení, která budou trvale udržitelná z demografického hlediska.

Musíme se zaměřit právě na tyto sociální a humanitní problémy, abychom dosáhli změny trendu směrem k energeticky úspornějším způsobům dopravy. Propagovat opatření, která tuto změnu umožní a podpoří, tedy například vysvětlovací a marketingové kampaně, školicí kurzy, společenské akce, zájezdy s průvodci a výměnu informací s evropskými odborníky organizovanou prostřednictvím školicích seminářů, které se budou věnovat pouze tomuto tématu.

Každý projekt je zaměřen na mobilitu v městském prostředí a přihlíží ke všem energeticky úsporným způsobům dopravy a koncepcím zajištění mobility, jakými jsou například pěší přeprava, cyklistika a využívání veřejných dopravních prostředků, přičemž nezapomíná ani na novátorská řešení, například na společné používání automobilů a veřejné půjčovny jízdních kol, což jsou oblasti, ve kterých lze jen stěží najít uživatele ve věku přes 60 roků. Zabývá se lidmi na hranici pracovního věku, tedy lidmi ve věku nejméně 60 roků, zahrnuje však také nejstarší občany, tedy lidi ve věku přes 80 roků. Stárnutí je tedy považováno spíše za proces než za stadium, neboť schopnosti a požadavky se neustále mění. Aby se dosáhlo co nejlepších výsledků, bude k problematice přistupováno z obou stran: Systém dopravy je třeba přizpůsobovat měnící se demografické struktuře, zatímco na druhé straně se musí zvyšovat ochota stárnoucích osob využívat alternativy k soukromému automobilu a rozvíjet schopnosti těchto osob, které jsou k tomu potřebné.

V rámci evropských projektů jsou uplatňována různá opatření (např. řízení mobility, zvyšování povědomí a informovanosti, dny věnované mobilitě) zaměřená na dosažení energeticky úspornější mobility starších generací. I když hlavním tématem, na které jsou projekty zaměřeny, je energetická úspornost, jsou rozšířeny i o další cíle a postupy související s městskou dopravou. Hlavními faktory motivujícími lidi k tomu, aby změnili své chování související s mobilitou, jsou přitažlivost, úspory nákladů a přínosy pro vlastní zdraví, nikoli záležitosti týkající se životního prostředí.

Příklady těchto opatření jsou řízení mobility a výcvik organizovaný pro starší občany, školení cestujících a řidičů autobusů, podpora pěší přepravy, pomoc poskytovaná starším cestujícím na hlavních stanicích tramvajových linek a zvyšování bezpečnosti chodců. Tato cílená opatření umožňují a povzbudí posun směrem k používání takových způsobů přepravy, které jsou v souladu se zásadami trvale udržitelného rozvoje, a zvýší tak podíl pěší přepravy, cyklistiky a veřejné hromadné přepravy. Občanům ve věku nad 60 roků

také přiblíží zcela nová schémata mobility, jakými jsou společné používání automobilů a veřejné půjčovny jízdních kol. To nejen přispěje k rozvoji čistému, energeticky úspornému a bezpečnému pohybu v městském prostředí, nýbrž také příznivě ovlivní možnosti starších lidí, jak žít zdravě a nezávisle.

Z projektů mobility mohou mít prospěch města, provozatelé dopravy a NGO i zájmové skupiny. Je dobré si navzájem vyměňovat informace o úspěšných koncepcích, aby pak tyto koncepce mohly být realizovány v regionech, městech i mimo ně. Tyto příklady osvědčené praxe budou předávány dalším městům prostřednictvím k tomu určených linek spolupráce.

Projekty EU zahrnují také významnou část věnovanou šíření informací a komunikaci. V průběhu realizace projektu jsou shromažďovány příklady osvědčené praxe a informace o nich budou rozšiřovány prostřednictvím různých médií (katalogy opatření, průvodce realizací příkladů osvědčené praxe, brožury, Internet, konference a společenské akce). Podporováno je také rozvíjení dialogu mezi různými zájmovými skupinami představovanými institucemi, které jsou účastníky projektu, i institucemi stojícími mimo něj.

Do některých národních i mezinárodních projektů se zapojili i samotní občané v seniorském věku, protože právě oni jsou odborníky s nejvíce ceněnými znalostmi problematiky mobility starších lidí.

POUŽITÉ ZDROJE:

HOUSEROVÁ A.: Doprava a osoby se sníženou schopností pohybu a orientace (Transport and People with Reduced Mobility and Orientation), Doprava (Transport), 2/2001, pages 32–36.

Mobility of senior citizens in the Netherlands, Key figures, Dutch Ministry of Transport, 2002.

REHNOVÁ V.: Fyzický věk a problematika psychické způsobilosti k řízení motorových vozidel (Physical Age and Issue of Mental Ability to Drive Motor Vehicles).

Research report of the RVT project, ÚSMD, Praha 1990.

SHORT J.: Mobility of older and disabled people, Conference „Accessibility for People with Reduced Mobility, Den Hertogenbosh, 2002.

SCHMEIDLER, K.: Demographic Change, Urban Transport and Accessibility for Elderly in Czech Republic. In HOFF, A., PEREK-BIALAS, J. *The Ageing Societies of Central and Eastern Europe: Some Problems, Some Solutions*. 1st ed. Krakow, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellonskiego : Oxford Institute of Ageing, University of Oxford, UK, 2008, p. 113–126. ISBN 978-83-233-2577-2.

SCHMEIDLER, K.: Development of Transport, Mobility and Urban form in the Czech Republic. In *XVI. World congress of Sociology, ISA - International Sociological Association: The Quality of Social Existence in a Globalizing World*, Durban, Zulu-Natal (Jižní Afrika), 23.–29. červenec 2006 [CD-ROM]. Durban (Jižní Afrika): University of South Africa, 2006. ISBN 0 620 36568 4.

SCHMEIDLER, K.: Chůze v urbánních oblastech - neekologičtější mód dopravy. In *Doprava, zdraví a životní prostředí: III. česko-slovenská konference*, Litomyšl, 4.–5. listopadu 2008. Brno: Centrum dopravního výzkumu v.v.i., 2008, s. 171-178. ISBN 978-80-86502-54-0.

SCHMEIDLER, K.: SIZE Project – Life Quality of Senior Citizens in Relation to Mobility Conditions. In *International Sociological Association - ISA, XVI. World Congress of Sociology: The Quality of Social Existence in a Globalizing World*, Durban, Kwa-Zulu-Natal (Jižní Afrika), 23.–29. 7. 2006 [CD-ROM]. Durban (Jižní Afrika): University of South Africa, 2006. ISBN 0 620 36568 4.

SCHMEIDLER, Karel: Ekologický transport ve městech : Bezpečnost zranitelných účastníků silničního provozu. *EKO - Ekologie a společnost*, 2006, roč. 17, č. 6, s. 26-27. ISSN 1210-4728.

SCHMEIDLER, Karel: Mobilita seniorů ve městech a pěší doprava: Mobility of the Elderly and Walking. *Pozemní komunikace a dráhy*, Univerzita Košice, Slovensko, 2006, roč. 2, č. 2, s. 17–30. ISSN 1336-7501.

SCHMEIDLER, Karel: Role dálkových autobusů: Ekologická doprava seniorů a handicapovaných. *EKO – Ekologie a společnost*, 2007, roč. 18, č. 1, s. 8-10. ISSN 1210-4728.

TRACKEN M., ROOIJ R.: Bottlenecks and obstacles in the daily activity-travel behaviour of older people (MOBILATE survey), Conference „Accessibility for People with Reduced Mobility, Den Hertogenbosh, 2002.

Transport and Ageing of the Population, Round Table 112, OECD, 2002.

VYSVĚTLIVKY:

¹⁾ *Podle údajů organizace EUROSTAT se očekává, že v 25 členských zemích EU se mezi roky 2005 a 2050 zvýší podíl obyvatelstva ve věku 50 a více let ze 39% na 49%.*

²⁾ *Demografické stárnutí a důsledky tohoto procesu se projeví v naší společnosti a ovlivní lidi, kteří v ní žijí. Stárnutí populace se skutečně stalo celosvětovým úkazem - téměř všechny vyspělé společnosti v celém světě jsou ovlivňovány změnami své populační struktury charakterizované snižujícím se podílem mladších lidí a narůstajícím podílem starších příslušníků společnosti. Tyto změny mají dopad na budoucí rozvoj společnosti: méně mladých lidí znamená i méně dětí a vnuků, méně rodinných příslušníků a osob starajících se o starších lidí potřebujících péči, méně mladých pracovníků na pracovištích. Může to znamenat i méně lidí platících příspěvky na sociální pojištění a daně, méně lidí využívajících kapacity škol a univerzit atd. Více starších lidí pak znamená větší počet starších voličů, starších spotřebitelů, prarodičů a prarodiček či starších pracovníků na pracovištích. Může znamenat i více starších lidí platících daně a příspěvky na sociální pojištění, lidí žijících v chudobě a vyloučených ze společnosti, nebo i lidí studujících na vysoké škole v době, kdy jiní odcházejí do důchodu, atd.*

³⁾ *Z této perspektivy je zásadní otázkou, zda se danému městu podaří zamezit poklesu populace. Podle přehledu současného vývoje ztrácejí obyvatelé hlavně malé města se slabou ekonomickou základnou a vysokou nezaměstnaností. To samozřejmě není jen výsledkem samotného demografického vývoje, nýbrž i migračních proudů. Velká města i městské komplexy a metropolitní regiony neztrácejí obyvatele a nebudou je ztrácet ani v dohledné době. Stoupající podíl skupin ve vyšším věku ovšem vyžaduje nové přístupy, a to hlavně v oblasti městské dopravy.*

EU2009.CZ